SG.08C Il-Kwadri tal-Wegħdi

L-iżbalji ortografiċi huma kkoreġuti bl-aħmar.

M'hemmx għalfejn wieħed jgħid ħafna dwar ir-rabta bejn il-kwadri tal-wegħdi u l-graffiti marittimi. It-tnejn juru li l-bniedem, meta jkun f'xi qagħda kerha, idur lejn Alla biex jgħinu. Jekk kwadru forsi kien iqum xi ftit tal-flus biex tordnah, graffit seta' jsir bla ebda ħlas ta' xejn. Jekk f'Tal-Ħerba tara ħafna kwadri tal-wegħdi ma tarax graffiti mal-ħitan tagħha, iżda dan minħabba bosta raġunijiet. Nafu li l-faċċata nbidlet u l-ħitan huma mbajdin sewwa; jekk kien hemm xi graffiti għebu għalkollox. Ħaż-Żabbar issib bosta kwadri tal-wegħdi, iżda ftit li xejn graffiti mal-knisja; ħafna nqerdu tul iż-żminijiet. Dan nistgħu ngħiduh ukoll għas-Santwarju tal-Mellieħa. Hemm issib kollezzjoni kbira ta' kwadri tal-wegħdi iżda l-ftit graffiti li baqa' bilkemm jintgħarfu.

Dan l-istudju dwar il-kwadri ex-voto marittimi Maltin hu frott ta' iżjed minn erbgħin sena ta' riċerka, ġiri 'l hawn u 'l hinn u ġbid ta' ritratti bla għadd. Min jaf kemm sibt min ilumni għax bħallikieku kont qed naħli ż-żmien fi studju bħal dan. Tħalli barra lil Mons. Zarb, li kien l-ewwel wieħed li wera interess fil-kwadri ex-voto, tista' tgħid li ma kienx hawn min japprezza s-siwi ta' dawn il-kwadri. Meta wieħed jifli l-paġni ta' dan ix-xogħol ikun jista' jifhem li biex sar kelli nżur, xi drabi iżjed minn darba waħda, il-knejjes mill-Mellieħa sa Wied il-Għajn u Għawdex kollu magħhom.

Sibt li l-aħjar mod biex tistudja l-kwadri ex-voto hu li tuża s-slajds tal-kulur u tiġbed ir-ritratti fid-dawl tax-xemx. Meta tipproġetta s-slajds tinduna kemm ikun hemm irqaqat fil-kwadri li mhux ħafif tarahom b'għajnejk u wisq inqas meta xi kwadri jkunu mdendlin fil-għoli ħafna u f'xi post imdallam. Oħroġ il-għaġeb, kull darba li tipproġetta slajds tal-kulur tal-kwadri ibqa' żgur li tara xi dettall li ma tkunx rajt qabel. F'xi dubji kelli nerġa' mmur fl-istess santwarji kemm-il darba u ma stajt nistaqsi lil ħadd billi

s-suġġett hu xi ftit maqtugħ għalih waħdu. Kelli triq quddiemi li minnha kien għadu m'għadda ħadd, b'mod speċjali f'dik li hi l-interpretazzjoni ta' ġrajjiet u mriekeb li jkunu spjegati b'xi skrizzjoni. Hawn tidħol l-esperjenza twila li ksibt matul is-snin dwar l-imriekeb ta' Malta.

Kelli x-xorti li meta nkiteb forsi l-aħjar xogħol dwar il-kwadri tal-wegħdi marittimi Maltin minn Prins kont imdaħħal sewwa fis-suġġett billi l-awtur ħa bosta tagħrif siewi mis-slajds tiegħi. Fid-diskussjonijiet bejnietna tgħallimt nagħti kas ta' kollox u nidħol f'moħħ id-donaturi tal-wegħdi. Billi Prins kien antropologu, ħa triq xi ftit 'il bogħod minn dak li kelli f'moħħi jien. Ir-riflessjonijiet tiegħu jirriflettu l-karriera twila li kellu fil-qasam speċjali tiegħu. Qablu nsibu lil Mons. Zarb li kien l-ewwel wieħed li ġabar b'mod prattiku l-wegħdi tas-Santwarju ta' Ħaż-Żabbar. Illum il-kitba tiegħu għandha bżonn xi ftit irtokk, iżda hu jibqagħlu l-mertu li ħa ħsieb il-kwadri tal-wegħdi, irrestawrahom u ta xi tagħrif dwar kull wieħed minnhom. Dan l-aħħar deher ktieb dwar is-Santwarju Tal-Ħerba ta' Birkirkara u fih tara taqsima sabiħa dwar il-kwadri marittimi. Kisic, id-direttriċi tal-Mużew Marittimu ta' Dubrovnik, ippubblikat fi ktieb għalih il-wegħdi tal-Adrijatiku u fih hemm sezzjoni dwar il-kwadri mxerrdin f'Malta li juru mriekeb ta' Ragusa. Dan wara li għażilt is-slajds u bgħatthomlha biex jidhru fil-ktieb tagħha. Dehru wkoll xi artikli minn Pawlu Cassar u Mario Buhagiar kif ukoll minn Madame Galley, iżda din tispeċjalizza fil-kwadri tal-wegħdi li juru każijiet ta' mard u ta' twelid tat-trabi. Ikun tassew interessanti li kieku wieħed jista' jifli xi teżijiet li dehru fi żmienna; naf li waħda minnhom tiġbor fiha, fost suġġetti oħra, il-kwadri wegħdi tal-Madonna tal-Ħniena tal-Qrendi. Hemm oħra li tistudja l-lat artistiku tal-wegħdi. Barra dawn kelli l-okkażjoni nippubblika xi artikli tiegħi u wieħed minnhom ktibtu mal-ħabib tiegħi r-Reverendu Andrew Cuschieri. Ma rridx ninsa nsemmi li fl-1949 Vincenzo Bonello kiteb dwar xi kwadri ex-voto li daħħal f'wirja tal-arti ta' dik is-sena.

(Adattata mill-ktieb *Il-kwadri ex-voto marittimi Maltin,* ta' Joseph Muscat, Malta 2003)